

Nr 135.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn m. m.; given Stockholms slott den 13 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Gunnar Hedlund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Förslag framlägges om förhöjda platsbidrag till de fyra enskilda psykopathemmen för barn, Mellansjö och Råbylunds skolhem samt Skärsho och Frölundaborgs barnhem. I samband härmed förutsättes en höjning av nu utgående vårdavgifter.

Vidare föreslås, att stiftelsen Skärsho barnhem beviljas ett ränte- och amorteringsfritt lån å 60 000 kronor för nödvändiga reparationsarbeten och viss inventarieanskaffning.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HEDLUND, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under elfte huvudtiteln, punkten 50, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn för budgetåret 1953/54 beräkna ett förslagsanslag av 400 000 kronor. Vid min preliminära anmälan av anslagsfrågan erinrade jag, att statsbidrag enligt särskilda av 1948, 1951 och 1952 års riksdagar godkända grunder utginge till fyra enskilda psykopathem för barn, nämligen Mellansjö och Råbylunds skolhem samt Skårsbo och Frölundaborgs barnhem, Avtal rörande de närmare villkoren för statsbidraget hade träffats mellan medicinalstyrelsen och huvudmännen för hemmen. I övrigt gällde kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 303; ändr. 270/1942 och 557/1952) angående statsbidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn. Jag omnämnde vidare, att medicinalstyrelsen annämlt, att huvudmännen för de fyra psykopathemmen uppsagt avtalen med yrkande om höjt statsbidrag. Utredningen i ärendet hade emellertid vid tiden för statsverkspropositionens färdigställande ännu icke hunnit slutföras.

Jag anhåller att nu få upptaga frågan om anslag till driften av nämnda anstalter för budgetåret 1953/54 till slutlig prövning. I samband härmed torde jag få anmäla uppkommen fråga om beviljande av ett lån till stiftelsen Skårsbo barnhem.

Yrkanden.

Med skrivelse den 30 juli 1952 har *medicinalstyrelsen* överlämnat förslag till nya avtal med huvudmännen för Mellansjö och Råbylunds skolhem, varigenom hemmen, räknat fr. o. m. den 1 januari 1952, tillförsäkras förhöjda platsbidrag.

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Enligt de avtal, som gällt under år 1951, har Mellansjö skolhem tillerkänts ett platsbidrag av 2 500 kronor och Råbylunds skolhem ett platsbidrag av 1 400 kronor. Vårdavgiften, vilken som regel slutligt gäldas av vederbörande landsting, har fastställts till 7 kronor per dag vid båda hemmen. Avtalen ha av resp. huvudmän uppsagts att upphöra fr. o. m. den 1 januari 1952. På grundval av ett förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1952 för Mellansjö skolhem kan beräknas, att med det statsbidrag och den vårdavgift, som fastställts för år 1952, ett underskott om ca 42 000 kronor skulle uppkomma. Å verksamheten vid Råbylunds skolhem kan för år 1952 under enahanda förutsättning beräknas uppkomma ett underskott om ca 26 000 kronor. I de nya avtalsförslagen föreslås Mellansjö skolhem skola erhålla ett platsbidrag av 2 900 kronor och vårdavgiften fastställas till 8 kronor, varigenom den tidigare relationen mellan vårdavgift och statsbidrag ungefärligen bibehålles. För Råbylunds skolhem föreslås ett platsbidrag av 2 100 kronor och en vårdavgift om 7 kronor. Ett bibehållande av den tidigare relationen mellan statsbidrag och vårdavgift skulle beträffande Råbylunds skolhem rätteligen föranleda ett platsbidrag av 1 700 kronor och en vårdavgift om 8 kronor. Medicinalstyrelsen framhåller emellertid, att man med de föreslagna beloppen erhåller en relation i nära överensstämmelse med motsvarande vid övriga hem.

I skrivelse den 15 augusti 1952 har *medicinalstyrelsen* med utgångspunkt från det f. n. godkända platsantalet vid ettvarvt av de fyra enskilda psykopathemmen (resp. 47, 24, 23 och 34 platser) och med hänsyn till kravet på höjning av platsbidragen till Mellansjö och Råbylunds skolhem beräknat medelsbehovet för budgetåret 1953/54 till ca 313 000 kronor.

För övriga anstalter för vård av psykopatiska och nervösa barn uppgår sammanlagda antalet platser till 99. Efter ett statsbidrag av 2 kronor för dag och vårdad kan behovet av medel för dessa anstalter uppskattas till 72 000 kronor.

Medelsbehovet under anslaget beräknas i enlighet härmed till 385 000 kronor.

Med skrivelse den 6 februari 1953 har *medicinalstyrelsen* framlagt förslag till nya avtal jämväl med huvudmännen för Skårsbo och Frölundaborgs barnhem, varigenom dessa hem, räknat fr. o. m. den 1 januari 1953, föreslås skola erhålla förhöjda platsbidrag.

Av handlingarna i ärendet framgår. Enligt tidigare den 21 december 1951 fastställda avtal har Skårsbo barnhem tillerkänts ett platsbidrag av 2 100 kronor och Frölundaborgs barnhem ett platsbidrag av 2 300 kronor. Vårdavgiften har beträffande båda hemmen bestämts till 7 kronor per dag. Verksamheten vid Skårsbo barnhem under år 1953 beräknas på grundval av upprättat förslag till inkomst- och utgiftsstat för nämnda år medföra ett driftunderskott av 49 124 kronor. Verksamheten vid Frölundaborgs barnhem har under år 1952 medfört ett driftunderskott av ca 18 000 kronor;

för år 1953 beräknas uppkomma minst ett lika stort underskott. Styrelsen för sällskapet Myrorna har i egenskap av huvudman för sistnämnda hem förklarat, att det icke torde vara möjligt för sällskapet att fortsätta verksamheten efter den 1 juli 1953, varför förhandlingar inletts med Göteborgs stad angående stadens eventuella övertagande av anstalten. Huvudmännen för båda anstalterna ha uppsagt avtalen att upphöra att gälla fr. o. m. den 1 januari 1953.

Enligt av medicinalstyrelsen gjorda beräkningar bör det för Skårsbo barnhem för år 1953 beräknade underskottet stanna vid 26 795 kronor. Medicinalstyrelsen framhåller, att i förslaget till nytt avtal hemmet föreslås skola erhålla ett platsbidrag av 2 900 kronor och vårdavgiften fastställas till 8 kronor per dag. Relationen mellan statsbidrag och vårdavgift blir härigenom densamma som vid Mellansjö skolhem. För Frölundaborgs barnhem föreslås ett till 2 800 kronor förhöjt platsbidrag samt en vårdavgift av 8 kronor per dag, varigenom den tidigare relationen mellan statsbidrag och vårdavgift ungefärligen bibehålles. Med hänsyn till pågående förhandlingar med Göteborgs stad om hemmets övertagande har i det nya avtalet föreskrivits, att detsamma skall gälla tills vidare med 3 månaders ömsesidig uppsägningsrätt.

I skrivelse den 17 september 1951 har *styrelsen för stiftelsen Skårsbo barnhem* hemställt om ett räntefritt lån av statsmedel å 75 000 kronor för vissa reparationsarbeten och viss inventarieanskaffning i avbidan på att en av styrelsen gjord framställning om erhållande av medel härför ur allmänna arvsfonden blir föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Styrelsen anför bl. a.

Vid av stalliga myndigheter under senare år verkställda inspektioner har städse anmärkts på att underhållet av hemmets huvudbyggnad vore eftersatt samt framhållits nödvändigheten av att byggnaden sattes i ordentligt skick och nya inventarier anskaffades. Kostnaderna för nödvändiga reparationsarbeten å huvudbyggnaden och skolbyggnaden hade i februari månad 1951 beräknats till 19 000 kronor. Erforderliga reparations- och ombyggnadsarbeten av lärarbostaden hade uppskattats draga en kostnad av i runt tal 6 000 kronor. Därtill skulle komma bl. a. beräknade utgifter för nyanskaffning av inventarier, 24 572 kronor.

Yttranden.

Statskontoret framhåller, att ämbetsverket icke haft möjlighet att ingå på en närmare granskning av de inkomst- och utgiftsberäkningar, som ligga till grund för de framlagda avtalsförslagen. I proposition nr 133/1951 förutsatte föredragande departementschefen, att den relation mellan statsbidrag och vårdavgifter, som 1948 års riksdagsbeslut medfört, skulle i huvudsak bibehållas. Detta uttalande föranledde icke någon erinran från riksdagens sida. Ett godtagande av medicinalstyrelsens förslag beträffande Råbylunds skolhem skulle innebära ett väsentligt avsteg från denna princip. Då enligt statskontorets mening några bärande skäl härför icke anförts,

bör bidragsbeloppet för Råbylunds skolhem nedsättas till 1 700 kronor, vilket förutsätter en höjning av vårdavgiften till 8 kronor.

Vid bedömande av frågan om beviljande av ett särskilt bidrag till stiftelsen Skårsbo barnhem bör beaktas, att stiftelsen genom beslut av 1948 års riksdag erhållit anslag till vissa nödvändiga reparationsarbeten. I anslutning till de synpunkter, som därvid anlades, synes bidrag även nu böra begränsas till vad som befinner nödvändigt för verksamhetens uppehållande. Statskontoret förordar, att det bidrag, som kan komma att beviljas stiftelsen, lämnas i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån ur fonden för låneunderstöd.

Medicinalstyrelsen har yttrat sig över framställningen från stiftelsen Skårsbo barnhem om erhållande av ett räntefritt statslån. Styrelsen uppger, att Kungl. Maj:t genom beslut den 8 februari 1952 lämnat stiftelsens framställning om anslag ur allmänna arvsfonden utan bifall. Det är emellertid enligt styrelsens mening ofrånkomligt, att medel till hemmets upp- rustning ställas till förfogande. Huvudbyggnaden och inventarierna äro nämligen i ett sådant skick, att hemmet icke kan på tillfredsställande sätt fortsätta sin verksamhet utan att genomgripande förbättringar och säkerhetsanordningar å byggnaden vidtagas och föreslagen inventarieanskaffning verkställas. Då stor brist på platser för vård av psykopatiska och nervösa barn föreligger, kan hemmet icke avvaras. Snabba åtgärder för att bringa detsamma i godtagbart skick erfordras därför.

Medicinalstyrelsen har infordrat nya kostnadsberäkningar å de arbeten och inköp, som måste verkställas. Av dessa framgår, att för hemmets upp- rustning erfordras ett belopp av 85 800 kronor, varav för målningsarbeten 10 080 kronor, för snickeri- och inredningsarbeten 33 005 kronor, för inköp av möbler, textilier, materiel för sysselsättningsterapi m. m. 30 213 kronor, för reningsanläggning 2 500 kronor samt för uppsättande av staket kring området 10 000 kronor.

Genom biståndet till barnhemmet avses att avhjälpa eftersatt underhåll och nödvändig inventariekomplettering, vilka stiftelsen icke kunnat ombesörja på grund av otillräckliga driftmedel. Med hänsyn härtill synes kunna ifrågasättas, huruvida icke biståndet bör lämnas stiftelsen i form av dels ett reservationsanslag å 43 100 kronor till förbättrings- och säkerhetsanordningar dels ock ett räntefritt lån å 42 700 kronor för inventariekomplettering m. m. med den återbetalningsskyldighet av lånet, som Kungl. Maj:t kan komma att föreskriva.

Departementschefen.

Frågan om vården av psykopatiska och nervösa barn har tidigare varit föremål för utredning genom medicinalstyrelsen och socialstyrelsen. Utredningen avsåg bl. a. spörsmålet om organisationen och till-

synen av psykopatanstalterna för barn. Styrelserna kunde härutinnan på grund av principiella meningsskiljaktigheter icke framlägga något enhetligt utredningsresultat. Utredningen föranledde i denna del icke heller något förslag till riksdagen. Däremot framlades på grundval av utredningen förslag rörande ändrade grunder för statsbidraget till driften av de fyra enskilda psykopathemmen. Enligt detta förslag skulle statsbidraget, vilket då i enlighet med gällande statsbidragskungörelse utgick med 2 kronor per dag och vårdad elev, i stället utformas såsom ett platsbidrag, vars storlek skulle bestämmas genom avtal mellan kronan och huvudmännen. Jag torde härvid få hänvisa till propositionen nr 170 till 1948 års riksdag.

De enskilda psykopathemmen äges av institutioner utan nämnvärda egna tillgångar. Anstalterna har haft att kämpa med stora ekonomiska svårigheter, och verksamheten har kunnat fortsättas endast tack vare ett succesivt ökat stöd från statens sida. Med den avvaktande hållning till frågan om utbyggnad av anstaltsorganisationen på detta område, som hittills intagits, har dock detta stöd inskränkt sig till de åtgärder, som ansetts oundgängligen nödvändiga för att täcka de mest aktuella utgiftsbehoven. Anstalterna är numera i ett sådant skick, att en materiell upprustning, avseende såväl nybyggnads-, ombyggnads- och reparationsarbeten som inventarieanskaffning, snarast bör vidtagas, om icke verksamheten för framtiden skall äventyras. Det synes mig därför nödvändigt, att man skyndsamt upptager frågan om anstalternas organisatoriska ställning till slutgiltig prövning. En förnyad utredning härom bör således enligt min mening nu komma till stånd. Härvid bör behovet av erforderliga åtgärder för ekonomisk sanering och upprustning av hemmen prövas. Härjämte bör beaktas bl. a. spørsmålet om, hur statens kontroll i fråga om hemmens ekonomi lämpligen bör ordnas.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att de platsbidrag, som utgår till driften vid de fyra enskilda psykopathemmen enligt den 21 december 1951 träffade avtal, visat sig otillräckliga, och att bidragens bibehållande vid oförändrat belopp skulle förorsaka hemmen avsevärda förluster. Med hänsyn härtill anser jag erforderligt, att bidragen höjes. Medicinalstyrelsen har föreslagit, att bidragen bestämmas till för Mellansjö skolhem 2 900 kronor, för Råbylunds skolhem 2 100 kronor, för Skårsbo barnhem 2 900 kronor och för Frölundaborgs barnhem 2 800 kronor, allt per plats och år. Förslaget innebär med det f. n. godkända platsantalet vid varje anstalt ett totalt bidragsbehov av omkring 348 000 kronor för år mot nu omkring 277 000 kronor. Härvid har räknats med en vårdavgift av 8 kronor för tre av hemmen och 7 kronor för det fjärde hemmet. Statskontoret har föreslagit, att vårdavgiften för samtliga ifrågavarande fyra anstalter bestämmas till 8 kronor, varigenom man skulle uppnå bättre överensstämmelse med tidigare relation mellan vårdavgifter och statsbidrag. Som en följd härav skulle platsbidraget till Råbylunds skolhem begränsas till 1 700 kronor.

Såvitt av tillgängligt utredningsmateriel kan bedömas, föreligger för envar av anstalterna ett medelsbehov av ungefär den storlek, som medicinalstyrelsen angivit. Jag anser mig därför vid statsbidragens bestämmande i stort sett böra utgå från styrelsens beräkningar. Såsom statskontoret föreslagit, torde emellertid vårdavgifterna böra bestämmas till 8 kronor för samtliga anstalter. Platsbidragen skulle i enlighet härmed böra fastställas till resp. 2 900, 1 700, 2 900 och 2 800 kronor. Då utredningsmaterialet medger endast en ungefärlig beräkning av den erforderliga bidragshöjningen, kan det vid en närmare prövning visa sig, att någon mindre jämkning av de nu angivna beloppen kan vara motiverad. Jag förordar därför, att det — därest riksdagen icke framställer erinran häremot — må ankomma på Kungl. Maj:t att med huvudmännen träffa nya avtal, som tillförsäkrar hemmen förhöjda platsbidrag i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående föreslagit. De nya avtalen torde såvitt angår Mellansjö och Råbylunds skolhem böra gälla fr. o. m. den 1 januari 1952 och beträffande övriga två hem fr. o. m. den 1 januari 1953.

För innevarande budgetår har platsbidragen till ifrågavarande fyra barnhem beräknats till 275 000 kronor. Vid bifall till vad jag nyss förordat kan medelsbehovet för dessa hem beräknas öka med 64 000 kronor till 339 000 kronor. För övriga anstalter beräknar jag i likhet med medicinalstyrelsen 72 000 kronor. Anslaget till bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med (339 000 + 72 000) 411 000 kronor.

Vad medicinalstyrelsen anfört har övertygat mig om nödvändigheten av att vissa byggnader vid Skårsbo barnhem repareras och att hemmet förses med vissa nya inventarier. Jag beräknar kostnaderna för de oundgängliga gaste av de föreslagna åtgärderna till 60 000 kronor. Med hänsyn till anstaltens ekonomiska ställning förordar jag, att statsmedel ställes till förfogande för ändamålet. Det statliga stödet torde böra lämnas i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån. Såsom villkor för lånets erhållande torde böra föreskrivas, att anstalten ställer säkerhet, som av Kungl. Maj:t godkännes. Vid lånet bör vidare knytas det villkoret, att detsamma skall återbetalas, om verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på tillfredsställande sätt. Medel för lånet bör anvisas under fonden för låneunderstöd.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) till *Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn* för budgetåret 1953/54 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 411 000 kronor;

b) till *Lån till stiftelsen Skårsbo barnhem för vissa reparationsarbeten m. m.* för budgetåret 1953/54 å kapital-

Kungl. Maj:ts proposition nr 135.

budgeten, under inrikesdepartementet, fonden för låneunderstöd, anvisa ett investeringsanslag av 60 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avläsas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Örtenberg.